

Φιλοπάππου - Πειραιάς

Η πρόταση για να ανακαλύψουν οι αστοί,
τη χαμένη ιδιότητα του πολίτη...

Κείμενο-Φωτό:

ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΦ. ΤΣΙΠΗΡΑΣ *

«Το όλον ποσαχώς λέγεται. Το όλον έστι το έχον αρχήν και μέσον και τελευτήν. Ου μηδέν έξω, του εστί τέλειον και όλον. Των μερών φθαρέντων φθείρεται το όλον. Όσων μεν μη ποιεί η θέσις διαφοράν, παν λέγεται, όσων δε ποιεί, όλον»!

(Αριστοτέλους, μ.τ.Φ. Ποιητική 7, Φυσική Ακρόαση γ6, Τοπικά ζ13)

Οι σύγχρονες πόλεις μας δεν έγιναν αβίωτες μόνο εξαιτίας της αρχιτεκτονικής τους και της πολεοδομίας τους, αλλά και εξαιτίας του τρόπου ζωής των πολιτών τους, που δεν οδήγησε μόνο στην αποκοπή από τη φύση και την αποξένωση του ανθρώπου από τους ίδιους τους γείτονες και τους συνανθρώπους του, αλλά που κύρια μετέβαλε την παραδοσιακή και με γεωγραφικά και τοπικά στοιχεία, σχέση πολίτη - πόλης, σε μία σχέση πόλης- μέσου μεταφοράς (ιδιωτικού ή δημόσιου), πόλης όπου το μόνο που λειτουργεί είναι το δίπλο κατοικία- ουσιαστικά κοιμητήριο, εργασια-ουσιαστικά χώρος οικονομικής επιβίωσης.

Οι πολίτες που έχουν εγκλωβιστεί σε αυτήν τη λογική, δεν γνωρίζουν τίποτα για τη γεωγραφική και κλιματολογική διάσταση της πόλης τους.

Δεν γνωρίζουν τα όρια και το πραγματικό της ανάγλυφο. Από πού ανατέλλει και πού δύει ο ήλιος. Πόση ώρα χρειάζεται στην πραγματικότητα ένας πολίτης για να διασχίσει με τα πόδια μια απόσταση που την καταναλώνει με το αυτοκίνητο. Τι σημαίνει προσανατολισμός και ποια είναι η σημασία του για το ανθρώπινο είδος. Τι μεσολαβεί σαν ιστορία, φύση, πολιτισμός, μεταξύ ενός σημείου αφετηρίας και ενός σημείου προορισμού.

Ποια, τέλος πάντων, τα τοπία μας μιας πόλης που μπορούν να καταστήσουν έναν πολίτη τοπόφιλο ή τοπόφοβο, ενεργό ή ανενεργό.

Η ομάδα υπόσχεται να το επαναλάβει.

Κάποιοι συμπολίτες μας, δυστυχώς πολλοί λίγοι, έμαθαν, όπως μάθαμε και εμείς, να περπατάνε στη φύση και στα βουνά, όμως τις πόλεις τους τις αγνοούν ή τις περιφρονούν, όπως και η συντριπτική πλειοψηφία του ελληνικού λαού.

Για να αλλάξει αυτή η αντίληψη, για να ξανά-ανακαλύψουμε τις πόλεις μας με τα πόδια και όχι με το αυτοκίνητο ή με το λεωφορείο, για να ξανά-ανακαλύψουμε την έννοια του πολίτη στη γεωγραφική της διάσταση, για να ανακαλύψουμε, αν το θέλετε το βαθύτερο οικολογικό εαυτό μας, μία ωραία Κυριακή αρχές Μαρτίου, πρωί - πρωί, 30 εκλεκτοί συνάδελφοι και φίλοι ορειβάτες, (με την Εύα και τη Μαρίνα είχαμε να περπατήσουμε χρόνια, και ήταν μία ωραία ευκαιρία να ξανά-θυμηθούμε τον αξέχαστο φίλο μας το Νώντα, που με τίμησε με τη φιλία του 30 σχεδόν χρόνια!.. Και μόνο οι στιγμές που περάσαμε μαζί πριν από 20 χρόνια στα Ιμαλάια, φτάνουν, για να χαρακτηρίσουν την απώλειά του αξεπέραστη, για μένα!..). Συγκεντρωθήκαμε λοιπόν στο χώρο της Πνύκας, στον Άγιο Δημήτριο το Λουμπαρδιάρη και βαδίζουμε μέχρι την κορυφή του Λόφου του Φιλοπάππου, λίγα μέτρα πιο ψηλά από το ταφικό μνημείο του Φιλοπάππου.

Τριγωνομετρικό τσιμεντένιο κολονάκι της Γ.Υ.Σ., εκπληκτική πανοραμική θέα 360 μοιρών ολόγυρα στην αττική γη. Στα Β.Δ. η Πάρνηθα, στα Β.Α. η Πεντέλη, στα Α. ο Υμηττός-Ύματος, στα Δ. το όρος Αιγάλεω, στα Ν. ο Αργοσαρωνικός, στα Ν.Δ. ο λόφος της Μουνιχίας, Καστέλλας, από όπου θα περάσουμε την αστική μας πεζοπορία, αναζητώντας αφητηρίες φιλοσοφικής σκέψης.

Πίσω μας ακριβώς μία ανάσα από του Φιλοπάππου, ο Ιερός Βράχος της Ακρόπολης που μόνο από εδώ αναδεικνύει τη μεγαλοπρέπειά του, από κανένα άλλο σημείο της Αθήνας.

Και ανάμεσα στους ορεινούς όγκους, στην Ακρόπολη και στον Φιλοπάππου, που κείται αμέριμος εδώ και χιλιάδες χρόνια, μία πυκνή μάζα δύσμορφων κτιρίων καλύπτει τα πάντα.

Πού και πού διακρίνονται άπειρο-ελάχιστες νησίδες πρασίνου. Κάποιοι μεγάλοι οδικοί άξονες και το φωτοχημικό νέφος που μειώνει το προσδόκιμο της ζωής μας.

Αναζητούμε στον ορίζοντα της αστικής μάζας και το μεταλλαγμένο τοπίο της Αττικής, τον άξονα του Ιλισού ποταμού, που σκοπεύουμε να ακολουθήσουμε για να προσεγγίσουμε σε 2 ώρες και 30 λεπτά, περίπου, στο Λιμάνι του Πειραιά.

Αναζητούμε και δεν ευρισκόμαστε....

Κάποτε οι πολίτες γνώριζαν τις διαστάσεις του τόπου τους, γνωρίζοντας τις πεζοπορικές αποστάσεις που τον χώριζαν ή τον ένωναν με τόπους γειτονικούς. Ήθεραν π.χ. ότι η τροφή απείχε 30 ή 60 λεπτά. Η θάλασσα 1 ή 2 ώρες. Πάντα με τα πόδια. Οι σημερινοί πολίτες τα αγνοούν. Όπως αγνοούν από πού ανατέλλει και πού δύει ο ΗΛΙΟΣ ζώντας στα δύσμοιρα διαιερίσματά τους.

Τι είδους πολίτες παράγει αυτό το άθλιο νεοελληνικό κράτος;

Και «δύση» τι σημαίνει;

Δύση αποκαλεί ο Έλληνας «τη βύθιση». Δύω, σημαίνει βυθίζω στη θάλασσα. (εξ ου και δύτης, καταδύτης κλπ). Άρα ό,τι έρχεται από εκεί που χάνεται ο ήλιος, από την δύση του, είναι δυσ-άρεστον. Δυστυχής, αυτός που βλέπει την τύχη του να δύει! Δύσκολος, στη δύση της ευκολίας, κ.ο.κ. Και εύκολος, ευτυχής, τι να σημαίνει άραγε; Η ανατολή είναι η «κροκόπελος ηώς». "ότι, δε, έρχεται από την ανατολή-ηώ, είναι η ύ και εού!

Μάλιστα αναγνώστη!

Λάβε και την **ανατολή** και τη **δύση** σου. Και ο ήλιος που κινείται μεταξύ ανατολής και δύσης, από πού προήλθε;

Εκ της αλός (θάλασσα!) ανεδύθει ο **ήλιος**, τον οποίο ο ΟΜΗΡΟΣ εγνώριζε (πώς άραγε!) ότι ανατέλλει εκ του «απαλαρρείτου Ωκεανού» (δηλαδή του Ειρηνικού: α + καλά + ρέει!) και δύει «εις τον ρόνον του δυτικού Ωκεανού». Εκ του αλός απλά ο **ήλιος** και εξ αυτού η **ηλικία** μας, που απλά σημαίνει, κυριολεκτικώς, το πόσες φορές έχει γυρίσει η γη γύρω από τον ήλιο, από την ημερομηνία γέννησής μας. Και η απλή λέξη ΗΛΙΚΙΑ, εμπεριέχει λοιπόν κωδικοποιημένο, πολύ προ του Αριστάρχου, ολόκληρο το ηλιοκεντρικό μας σύστημα.

Δηλαδή, χιλιάδες χρόνια πριν το μεσαιωνικό και καθολικό παπαδαριό, ο Έλληνας γνώριζε ότι η γη γυρίζει (ή όχι μόνον!)

Η ηλικιακή θερμότητα λέγεται ειλη ή έλη ή αλέα.

Δια τροπής της δασείας της λέξεως αλέα σε κ (κάπα), η αλέα μετετρέπεται σε καλέα, από όπου παράγεται και το επίθετο καλός. Ότι μας έρχεται, λοιπόν, εκ του ΗΛΙΟΥ και της ανατολής αυτού, είναι Κ+άλον=καλόν, γιατί μας χαρίζει ζωήν. Και ήταν ύψιστη αξία για τον Έλληνα, το «ζώνειν και οράν φώς ηελίοιο». Όπως και το να καταλαβαίνει τις λέξεις που χρησιμοποιεί στην καθημερινότητά του.

Θλιβόμαστε σήμερα, βλέποντας από το λόφο του Φιλοπάππου, του Ρωμαίου Ύπαρχου του 2ου μ.Χ. αιώνα, την αστική μάζα των πολυκατοικιών που κρύβει τον ΗΛΙΟ.

Θλιβόμαστε σήμερα, που βλέπουμε τους συνελλήνες μας να μην καταλαβαίνουν τη γλώσσα τους.

Θλιβόμαστε τέλος, για τους συναδέλφους μας μηχανικούς που, υποτίθεται ότι ασχολούνται με τη βιοκλιματική αρχιτεκτονική και δεν γνωρίζουν, όχι μόνο, τη σημασία των λέξεων ΗΛΙΟΣ, ΑΝΑΤΟΛΗ, ΔΥΣΗ, ΚΑΛΟ, ΕΥΚΟΛΟ και τόσων άλλων, αλλά ούτε και τη πραγματική διάσταση των πόλεων όπου ζουν.

Διαλογιζόμενοι καταφρορίζουμε, από δασικό μονοπάτι, και ας είμαστε στην καρδιά της Αθήνας! Μία ράχη που καταφρορίζει Ν.Δ. και καταλήγει περίπου στη συμβολή των οδών Αρακύνθου και Πανατωλίου στο λεγόμενο περιφερειακό του Φιλοπάππου.

Και από εκεί, όπου λίγο παρακάτω υπήρχε μεταπολεμικά η «ΣΥΝΟΙΚΙΑ ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ», ουσιαστικά παραγκούπολη, χανόμαστε στα Ν.Δ. Άνω Πετράλωνα, που διατηρούν ακόμα, λόγω του σχετικά χαμηλού ύψους των οικοδομών τους, ένα ανεκτό επίπεδο ζωής.

Καταφρορίζουμε από την οδό Ρούμελης, περνάμε το άλλοτε εμφανές και σήμερα εγκιβωτισμένο ρέμα της Καλλιρρόης. Το ρέμα της κακής και πολύβουης ροής των αυτοκινήτων που το χρησιμοποιούν σήμερα και πιάνουμε την αρχή της οδού Παναγή Τσαλδάρη. Εγκαταλείπουμε το αμαξινό τμήμα της σύντομα, για να βαδίσουμε στην ομώνυμη διχάλα της που οδεύει παράλληλα με τον ταλαιώτερο Ιλισό ποταμό, σχεδόν παράλληλα με τη γραμμή του Ηλεκτρικού Σιδηρόδρομου, κοινο-βαρβαριστί μετρό.

Βαδίζουμε Ν.Δ., νησίδες πρασίνου, αλλά και πεζοδρομημένα τμήματα, που περιβάλλουν ακαλαίσθητες πολυκατοικίες, αλλά και μερικά «παραδοτέα» κτίρια, με ιδιαίτερη αρχιτεκτονική φυσιογνωμία.

Πράσινο ελάχιστο στην πυκνοκατοικημένη άλλοτε Καλή-θέα, Καλλιθέα, σήμερα Κακή-θέα, που πνίγεται στο κάκιστο κτιριακό της απόθεμα και από λαϊκή και ανθρώπινη γειτονιά, μεταβλήθηκε σε ένα απέραντο μικροαστικό κοιμητήριο των 8 περίπου ωρών ημερησίως, όπου σε ανθρώπινα κλουβιά που τα ονομάζουν οίκους, κατοικίες ή μέγαρα, μεγαλώνουν οι νέες γενιές συνελλώνων.

Ο **οίκος**, ο «ο=μικρός χώρος + ικ= εκ του ικω=φθάνω», που μετατράπηκε σε μονοκατοικία, (τρομάρα μας), τα οικοπέδα, δηλαδή η «πεδινή γη προς ανέγερση οικίας», ή «οικίας καταρριφείσης έδαφος»! **τα μέγαρα**, εκ του μέγα+αίρω=ψιψύ, άρες οι μεγάλες οικίες της μεσαίας τάξης που άλλοτε ζούσε σε συγκεκριμένες περιοχές της Καλλιθέας, που κυριολεκτικά σημαίνουν από εκεί που ορμά ο αέρας (δις αήρ θύει), που σήμερα, όμως, λόγω της κάκιστης πολεοδομίας και της πυκνής δόμησης, αδυνατούν να εκτελέσουν το ρόλο τους, και τέλος ομοίως και οι σχεδόν ανύπαρκτες, σήμερα, **αυλές**, οι υπαίθριοι χώροι περί τίνα οίκον, εκ του αίημι=πνέω, δηλαδή εκεί που φυσάει ο άνεμος όλα έχουν αλλάξει τα τελευταία 50 χρόνια στη ζωή μας, που αδυνατούμε να συλλάβουμε το νήμά τους....

Τσαλδάρη 153. Ερείπιο παλιάς ταβέρνας, με ασβεστωμένους άσπρους τοίχους. Δίπλα του, πολυκατοικίες με μπαλκόνια σε σχήμα τούρτας. Τεράστια πινακίδα «οικοδομικές επιχειρήσεις, τάδε...». Ούτε καν ντράπηκε ο εργολάβος. Στοιχειώδεις πάρκο δίπλα στον Ιλισό. Αυτοκίνητα παρκαρισμένα ακόμα και πάνω στη λωρίδα των αμεΑ.. Κάπου τα νερά του πολύπαθου Ιλισού εξαφανίζονται. Κάπου - κάπου στα πρηνή του εκβάλλουν από οπές απορροής βρωμόνερα, ακαθορίστου χρώματος και οσμής.

Μία μεταλλική γέφυρα με ξύλινη επένδυση, μοναδική διόδος - σύζευξης των 2 όχθων, σε μήκος χιλιομέτρου.

Μέσα στο πυκνοδομημένο παρά - ιλισίο μέτωπο, οικόπεδο - άχτιστο, σφηνωμένο ανάμεσα σε όγκους. Απίστευτη πινακίδα: «Ζητούνται οι ιδιοκτήτες του οικοπέδου τηλ. τάδε!» (και νομίζαμε ότι τα είχαμε δει όλα...)

Γκράφιτι της συμφοράς στα επενδεδυμένα από πέτρα, πρηνή. Στην αριστερή όχθη, υποσταθμός της ΔΕΗ, δίπλα στα σπίτια. Και οικόπεδο που καλλιεργούνται καλαμπόκια!

Πλησιάσαμε στη συμβολή με την παραλιακή Λεωφόρο Ποσειδώνος, στο ύψος κλειστού γυμναστηρίου, και προσεκτικά περνάμε απέναντι.

Τεράστιο σύνθημα: «Ένας είναι ο λόγος για να ζω: ο Ολυμπιακός» εύγε.

Βαδίζουμε προσεκτικά παράλληλα με τις γραμμές του τραμ και από υπόγεια διάβαση, περνάμε κάτω από τις γραμμές και ξεχυνόμαστε προς το υποτιθέμενο θαλάσσιο μέτωπο. Στην πραγματικότητα μία τεράστια απόθεση μπάζων, που στερεί την επαφή της πόλης με τη θάλασσα.

Κανένας χώρος πρασίνου ή άθλησης. Βουνά από σκουπίδια και μπάζα, περιμένουν τους επιδοξους επενδυτές του «με το αζημίωτο».

Ξαφνικά, στο πουθενά, στην στέπα του χώματος, στην οργανωμένη ξεραία, βλέπουμε έναν τύπο να παίζει σαξόφωνο στο πουθενά. Είναι στην кара-κοσμάρα του. Εμείς στη δικιά μας. Πιο κάτω Πακιστανοί παίζουν κρίκετ με οργανωμένες ομάδες..

Πλησιάζουμε το κλειστό γήπεδο του Σ.Ε.Φ. Μοντελιστές με πλαστικά αυτοκινητάκια. Ο ήρωας Καραϊσκάκης που έδωσε τη ζωή του για τον τόπο μας, έχει παντελώς

ξεχαστεί. Οι κάφροι έχουν άλλους ήρωες, τους μπαλαδόρους - λεγεωνάριους της πλάκας, που δεν παίζουν πιά για «το σώβρακο», όπως οι Ανδριανόπουλοι, αλλά για τα «δίφραγκα, που έγιναν εκατομμύρια»!...

Στις κολώνες, διαφήμιση του «Cleopatra lesbian show» Δεξιά μας, το Στάδιο Καραϊσκάκη, που κάποιιο κρατούντες ουσιαστικά το χάρισαν στους μεγαλοεπενδυτές.

Παναγία Μυρτιδιώπσσα. Δίπλα βρωμοκανάλι που όζει. Και άλλες τεράστιες και φωτιζόμενες πινακίδες «Mousses the best strip».

Ιπποκράτειο Υδροθεραπευτήριο. Κλειστό ερειπωμένο. Στην εποχή του στριπ-τιζ.

Αριστερά μου η Καστέλα, με αρκετά ενδιαφέροντα μέσο και μεγάλο - αστικά σπίτια. Θυμόμαστε τα Παρκερικά και τον εξευτελισμό της Ελλάδας, που δήθεν χρωστούσε σε έναν εγγλέζο τραπεζίτη!...

Η **Υπόθεση Πασιφικό** ήταν μια διπλωματική και πολιτική κρίση μεταξύ Ελλάδας και Βρετανίας το 1847-1850 που ανέκυψε με αφορμή την επίθεση το 1849 του αθηναϊκού όχλου κατά της περιουσίας του βρετανικής υπηκοότητας Εβραίου Δον Πασιφικό, προξένου της Πορτογαλίας. Η κυβέρνηση είχε απαγορεύσει τη χρονιά

εκείνη για πρώτη φορά το «κάψιμο του Εβραίου» ή του «Ιούδα», πασχαλινό έθιμο κατά το οποίο έκαιγαν αχύνειο ομοίωμα Εβραίου. Με αφορμή την απαγόρευση αυτήν όχλος επιτέθηκε στον Εβραίο Δον Πασιφικό, εισέβαλε στο σπίτι του και προξένησε καταστροφές. Ο Πασιφικό ζήτησε υπέρογκο ποσό ως αποζημίωση από το ελληνικό κράτος αλλά δεν ικανοποιήθηκε και τότε στράφηκε στη βρετανική κυβέρνηση. Η υπέρμετρη αντίδραση της Βρετανίας, που κορυφώθηκε με το ναυτικό αποκλεισμό της χώρας από το Βρετανικό Ναυτικό το 1850 και την κατάσχεση ελληνικών πλοίων στο Αιγαίο, ώστε να αναγκαστεί η Ελλάδα να καταβάλει αποζημίωση, αποτελεί πρωτοφανή στην ιστορία των διεθνών σχέσεων αναίτια επίδειξη ισχύος και αμφισβήτηση της κυριαρχίας κυρίαρχου κράτους και έχει παραμείνει κλασικό παράδειγμα στρατηγικής καταναγκασμού μέσω της "διπλωματίας της κανονιοφόρου". Η κρίση έληξε ύστερα από παρέμβαση των άλλων δύο προστάτιδων δυνάμεων του νεοσύστατου ελληνικού κράτους, της Γαλλίας και της Ρωσίας και αφού η Ελλάδα δέχτηκε ισχυρό οικονομικό πλήγμα. Ο βρετανικός ναυτικός αποκλεισμός έμεινε στην ιστορία ως Παρκερικά, από το όνομα του Βρετανού ναυάρχου.

Ο "τύπος" με το σαξόφωνο

Εγκαταλελειμμένη μπετονένια πίστα αναρρίχησης, με τόνους σκουπίδια στη βάση της.

Rock cafe. Στην είσοδό του δύο άσπρες και τεραστίων διαστάσεων κορίνες του μπόουλινγκ, που χρησιμεύουν σαν ζαρντινιέρες.

Μεζεδοπωλείο «Μπαχάλικο».

Ναυτικός Όμιλος Αθηνών. Κάποτε ναός της Αρτέμιδας... Σύντομη στάση για έναν φυσικό χυμό, μετά από δύο ώρες πεζοπορίας. Και από εκεί ανηφορίζουμε από τους απότομους και με σκαλάκια πεζόδρομους της Καστέλλας. Νεοκλασικό ντυμένο με έγχρωμες λινάτσες που πωλείται. Σουρεάλ... Γκράφιτι υπέρ του Παναθηναϊκού. Πράξη που απαιτεί τόλμη και ανδρεία, που όμως εξαντλείται στα ποδοσφαιρικά.

Και φτάσαμε σε 15 επιπλέον λεπτά στην κορυφή του προφήτη Ηλία. Άθλια «ανάπλαση». Μπετονένιος τοίχος, επενδύσεις πέτρας της πλάκας, νερό που τρέχει χωρίς νόημα και μεγάλη μαρμάρινη πινακίδα «Επί δημαρχίας Π. Φασούλα... Αίσχος. Θέα πανοραμική. Είμαστε στην κορυφή του λόφου της Μουνιχίας. Ναι, υπάρχουν και κορφές μέσα στις πόλεις, λέω στην Εύα και στη Μαρίνα!

Κατ' αρχάς από τις διάφορες επιγραφές που έχουν βρεθεί βεβαιώνεται ότι αρχικός τρόπος γραφής ήταν **Μουνιχία** και όχι Μουνυχία όπως αναγράφεται σε κάποια σύγχρονα κείμενα. Οι σύγχρονοι Έλληνες που ασχολήθηκαν με την ιστορία του Πειραιά, Ηλ. Αγγελόπουλος, Ι. Δραγάτσης και Α. Χιοτέλης συμφωνούν στην

ετυμολογία που έδωσε ο Ελλάνικος στο έργο του "Ατθίς" ότι δηλαδή προέρχεται από τον ήρωα Μούνιχο που πρώτος φέρεται να κατέλαβε το λόφο αυτό, ο οποίος και ίδρυσε στην κορυφή του το αρχαίο Ιερό της Μουνιχίας Αρτέμιδος.

Στο σημείο αυτό πολλοί ξένοι ερευνητές ετυμολογούν τη λέξη ακριβώς απ' αυτή τη "Μουνιχία Αρτέμιδα". Η άποψη όμως αυτή, όπως παρατηρεί και ο Toutain, είναι εξ ολοκλήρου λανθασμένη αφού η Μουνιχία είναι τοπικός προσδιορισμός που σημαίνει απλά η Άρτεμις που τιμάται στη Μουνιχία, όπως ακριβώς συμβαίνει και με τη "Βραυρωνία Αρτέμιδα" που τιμώταν στη Βραυρώνα, (πρώην Λούτσα).

Επίσης στην ετυμολογία προτάθηκε και η άποψη ότι η λέξη προέρχεται από τη ρίζα "Μούνος" (αντί μόνος) με την προσθήκη της κατάληξης -ίχος, όπου και γίνεται Μουνιχία. Τη δε σύγχρονη άποψη ότι μπορεί να προέρχεται και από φοινικική λέξη που σημαίνει "ησυχία" ο Χ. Πανάγος τη χαρακτηρίζει αν μη τι άλλο τουλάχιστον απαράδεκτη.

Η Μουνιχία στην αρχαιότητα κατέληξε να είναι η Ακρόπολη του Πειραιά που δέσποζε όλης της πόλης και των τριών λιμένων (Μουνιχίας, Ζέας και του κεντρικού). Από την κορυφή της, περίπου 300 πόδια από τη θάλασσα, όπου σήμερα βρίσκεται ο Ναός του Προφήτη Ηλία ελέγχεται εύκολα όλος ο θαλάσσιος χώρος, από το Σούνιο μέχρι την Αίγινα. Η εγκατάσταση των πρώτων κατοίκων σ' αυτή κατά τους προϊστορικούς χρόνους μπορεί μεν να μην επι-

βεβαιώνεται ούτε από τους αρχαίους συγγραφείς, ούτε από ευρήματα, αλλά από την αποδεδειγμένα μεγάλη σπουδαιότητα της τοποθεσίας αποκλείεται να άφησε εκείνους τους εποικιστές αδιάφορους. Εξ άλλου τόσο ο ήρωας Μούνιχος, όσο και η ξεχωριστή λατρεία της Αρτέμιδας μαρτυρούν την κάποια ανεξαρτησία της περιοχής και μάλιστα από την εποχή που ο Πειραιάς αποτελούσε νήσο. Δύο φέρονται ως κύριοι λόγοι της εγκατάστασής της από εποίκους εκείνη την εποχή, αφενός ο προ αυτής ασφαλής όρμος (λιμένας Μουνιχίας) και αφετέρου ο ίδιος ο υπερκείμενος λόφος που εξασφάλιζε τον όρμο από οποιοδήποτε προσβολή του. Ο λόφος της Μουνιχίας με τις απότομες ανατολικές πλαγιές του εκτός του ότι σχημάτιζε τον προ αυτού όρμο, κατέληγε όμως προς νότο σε βραχώδη απόληξη σχηματίζοντας το δεύτερο λιμένα της Ζέας, ενώ τα βορειοδυτικά κράσπεδά του έφθαναν ομαλότερα στον κεντρικό λιμένα. Έτσι η κορυφή του λόφου φέρεται ν' αποτελούσε σχυρό από εκείνους τους προϊστορικούς χρόνους. Ιστορικά οι διάφοροι κατακτητές του Πειραιά σ' αυτή την κορυφή παρέμεναν αλληλοδιαδόχως ακόμη και για την ασφάλεια γενικότερων πολιτικών συμφερόντων. Η θέση των υπερασπιστών κάθε φορά ενισχυόταν τόσο από τα τεχνικά και φυσικά κοιλώματα που υπήρχαν στους βράχους προς τη θάλασσα, όσο και από την ίδια τη γενικότερη μορφολογία του λόφου.

Τη στρατηγική σημασία του λόφου της Μουνιχίας πριν ακόμη ιδρυθεί η πόλη του Πειραιά ως επίγειο της αρχαίας Αθήνας είχαν αναγνωρίσει πρώτιστα οι ξένοι επισκέπτες της. Μάλιστα όπως αναφέρει ο Πλούταρχος όταν το 595 π.Χ. κλήθηκε στην Αθήνα (από την Κρήτη) ο φιλόσοφος Επικυμένης, για τον καθαρισμό από το "Κυλώνειο άγος", όταν αντίκρισε τη Μουνιχία φέρεται να είπε: "ο άνθρωπος δεν βλέπει το μέλλον, γιατί αν οι Αθηναίοι γνώριζαν πόσες θλίψεις πρόκειται να φέρει ο λόφος αυτός στην πόλη τους θα τον έτρωγαν με τα δόντια τους". Τα λόγια εκείνα αποδείχθηκαν προφητικά.

Κατηγορούμε την Καραολή Δημητρίου. Στα δεξιά μας και ανάμεσα σε Λαϊκές κατοικίες λαϊκό σπίτι του '50 ή του '60 με τρία επίπεδα πέργκολες και νότιο προσανατολισμό.

Στο ημί-ισόγειο, πέργκολα, στο ισόγειο, πέργκολα, στην ταράτσα πέργκολα.

Θαυμάζουμε τη λαϊκή σοφία, της απλής και ουσιαστικής βιοκλιματικής παρέμβασης.

Στη συμβολή με την οδό θεάτρου, παλιό μονώροφο ταβερνείο με βαμμένη πράσινη πρόσοψη. Λίγο παρακάτω οι ασούρμπαλοι αρχιτεκτονικά όγκοι του Πανεπιστημίου Πειραιά, που δεν σεβάστηκαν ούτε τη λαϊκότητα της γειτονιάς ούτε την ιστορία του τόπου, ούτε καν τη βιοκλιματική συνιστώσα.

«Βγαίνουμε» στην κεντρική Γεωργίου Λαμπράκη. Τράπεζα διαφημίζει μία ανύπαρκτη: «Αμέτρητη αισιοδοξία» Της την ανταποδίδουμε.

Σε άλλα 15 περίπου λεπτά, φτάνουμε στον Σταθμό του Ηλεκτρικού, του Πειραιά, όπου και το τέλος, αυτής της οργανωμένης αστικής πεζοπορίας.

Δεν περπατήσαμε για να αποδείξουμε τίποτα. Είδαμε, ακούσαμε, νοιώσαμε και προ-πάντων συμμετείχαμε, σαν πολίτες στην πεζοπορία και σαν μηχανικοί στον παλμό της πόλης μας...

Και αυτό είναι και ήταν το σημαντικότερο...

* Ο Κώστας Τσίππρας είναι Πολ. Μηχ. - δρ. χωροταξίας, Δ/ντής σύνταξης περιοδικού ECOΔΟΜΕΙΝ, Συνιδρυτής του Σ.Ο.Λ.Α.Ρ.- Συλλόγου Ολιστικής Αρχιτεκτονικής, πρ. μέλος του Δ.Σ. του ΕΟΣ - Αθηνών, συνιδρυτής και πρ. μέλος του Α.Ο.Σ., www.tsipiras.gr

